

GAZETA KORRESPONDENTA WARSZAWSKIEGO I ZAGRANICZNEGO

Z WARSZAWY DNIA 6. WRZESNIA ROKU 1799. w PIĄTEK.

z Wiednia dnia 28. Sierpnia.

Dzisiejszy nadzwyczajny dodatek do Gazety Dworskiej umieszcza szczegóły obszerne bitwy na dniu 15 t. m. pod *Novi* flozoney. Armia Cesarzka po zdobyciu *Alexandryi* i *Seravalle*, rozłożona była w dolinie pomiędzy *Rivaltą* i *Pozzolo Formigaro*. Jeden jej oddział oblegał *Tortonę*, a z resztą Armii F. M. Suwarow czynił przygotowania do ataku kraju *Genueńskiego*. Nieprzyjaciel użył tego czasu na zebranie wszystkich sił swoich i wyruszenie ku *Sawonie*. Przybycie nowego Generała *Jouberta* pomnożyło czynność w obrotach jego, a uwolnienie *Tortony* i atakowanie wyższych *Włoch* zdaie się, iż było jedynym z działań temu Generalowi poleconych. Na dniu 13 nieprzyjaciel wyprowadził kolumny swoje do ataku, pierwsza przez *Spigno* i *Aqui* wkroczyła do równiny *Bormida*, druga zagrażała brzegom *Erro* i *Orba*, a trzecia przedarła się do doliny *Lemme* i *Scivia*. Każda z tych kolumn wynosiła do 10. tysięcy ludzi, oddział odwodowy od 5 tysięcy ludzi stał za *Gavi*, a w ogóle potęga nieprzyjacielska do 45. tys. dochodziła. Dla takowych porużeń nieprzyjaciela, F. M. Suwarow kazał dywizji F. M. *Bellegarde* pod *Aqui* stojącej sięgnąć do obozu, opuścić nieprzyjacielowi wzgorki przed *Novi*, i całą siłę Armii zebrać pomiędzy *Orba* i *Scivia*. Korpus F. M. *Kray* z pod *Mantuy* przybyły wyruszył ku *Frasonara*, i składał w tej pozycji prawe skrzydło Armii, środek był pod dowództwem G. *Derfelden*, a lewe skrzydło złożone było z korpusu pod *Rivaltą*. Ponieważ nieprzyjaciel jeszcze nie zebrał był wszystkich rozrzuconych kolumn swoich, przeto F. M. *Kray* odebrał rozkaz atakowania nieprzyjaciela na dniu 14 z dywizją F. M. *Bellegarde*, lecz wycieńczone wojska przez pracowite obleżenie *Mantuy* i przyspieszany marsz, nie mogły aż nazajutrz atak uskutecznić. Tym czasem nieprzyjaciel użył tego dnia na zebranie i uszykowanie wszystkich kolumn, tudzież zajęcie stanowiska bardzo korzystnego, a przez osadzenie znacznymi działami prawie niedobytego. Lewe skrzydło rozciągało się aż do spadzistych wzgórków pod *Posturana*, środek stał wzdłuż gór za *Novi* ku *Seravalle* ciągnących się, i miał za sobą tak samo miało *Novi* iak wzgorki krzakami zarosłe, prawe skrzydło rozciągało się aż do *Seravalle*. F. M. Suwarow rozkazał F. M. *Kray* atakować tę pozycję nieprzyjacielską. Na dniu 15 prawym skrzydłem ataku dowodził F. M. *Bellegarde*, lewym F. M. *L. Out*.— Pierwsze mu udało się niektóre małe wzgorki opanować, lecz gdy wojsko upięsione odwagą, dalej przedzierać się chciało, nieprzyjaciel sięgnawszy w to miejsce siły, przymusił F. M. *Bellegarde* do opuszczenia zajętych korzyści. W tym samym czasie Xiążę *Pangration* jedynie tylko atakował od frontu miało *Novi* i pobliskie wzgorki mocno osadzone, dla tego też nieprzyjaciel potrafił go za każdym razem odeprzeć. F. M. Suwarow rozkazał potem G. *Melas* aby z korpusem przed *Rivaltą* stojącym wyruszył na pomoc nowego ataku, a to w tym sposobie, iż jedna kolumna jego lewym brzegiem *Scivii*, druga prawym postępować miała. G. *Derfelden* z wojskiem *Rossyjskim* sięgnął był także na pomoc pod *Novi*. Gdy tak kolumny G. *Melas* w marszu były, F. M. *Kray* wsparty 2. batalionami *Rossyjskimi* ponowił atak, lecz dla niezmiernego oporu nieprzyjaciela, i korzystnej pozycji jego, nie mógł opanować wzgórków, a gdy nawet powtórny znowu wojsk *Rossyjskich* atak nie udał się, przeto G. *Melas* odebrał zlecenie wyruszenia z korpusem swoim przeciw *Novi*, połączenia się z rozsypanymi po odporze nieprzyjaciela wojskami *Rossyjskimi*, w celu przypuszczenia ataku przeciw frontowi pozycji pod *Novi*. Gdy jednak dokładne rozpoznanie pozycji nieprzyjacielskiej pokazało, iż najważniejszy punkt ataku powinien był być na pra-

we skrzydło nieprzyjaciela przedświeżony, przeto G. *Melas* wysłał kilka batalionów przez *Belolla* ku *Novi*, sam zaś z resztą dywizji na trzy kolumny podzielony, usiłował olkrydzić prawą flankę nieprzyjaciela.

Po takowych uczynionych obrotach, F. M. Suwarow rozkazał przypuścić trzeci główny atak, i rozkazał F. M. *Kray* równie iak wojskom *Rossyjskim* przyłożyć się do niego. F. M. *L. Brolich* napadł najprzód na nieprzyjaciela, a gdy G. *Mitrowski* wojska swoje na prawe skrzydło nieprzyjaciela prowadząc, wdali się na najprzykrzejsze wzgorki, G. zaś *Laudon* prawą flankę nieprzyjacielską szturmując otoczył, w tym samym czasie G. M. *Lufignan* wśród strasznego ognia z nadzwyczajną odwagą wszedł na wzgorki, i korpus jego otrzymało w nadgodę swojego męstwa zupełne korzyści, lecz te zatrute zostały nieszczęściem, iż waleczny dowódca trzema ranami obłożony wpadł w ręce nieprzyjaciela. G. *Melas* z środkową kolumną uderzył na nieprzyjaciela wyruszonego naprzód, zapędził do swego stanowiska, ścigał go potem w tym samym stanowisku, i postawił się w równi z innemi wkroczonemi oddziałami. Xiążę *Lichtenstein* z kawalerią swoją przyłożył się wiele do odniesionych tych korzyści. Gdy G. *Melas* spostrzegł zwycięskie postępowanie kolumn przez cały łańcuch wzgórków, rozkazał jeszcze atakować wzgorki *Novi* przez batalion grenadierów *Paara*, który pomimo ognia nieprzyjacielskiego wzgorki te bez wysiłku opanował. Tak łączące skutki obrotów naszych wprowadziły nieprzyjaciela w taką trwogę, iż z największym pośpiechem cofnął się ku *Orada*, ścigany od korpusów naszych mianowicie majora *Devay* od regimentu huzarów, Arcy-Xiążęcia *Jozefa*, *Keas* od dragonii Cesarzkiej, i trzeciego batalionu *Starray* pod komendą kapitana *Bakony*, które to oddziały tak mocno natarły na tylną straż nieprzyjacielską, iż zajęły mu 2. tysiące ludzi wraz z Generałem dywizji *Colli*, i wielu armatami tudzież wozami amunicyjnymi.— Strata nieprzyjacielska wynosi najmniej w zabitych do 3. tysięcy ludzi, w niewolnikach zaś do 4. tysięcy. Rannych było zapewne więcej iak 4. tysięcy ludzi. Pomiędzy jeńcami znajduje się dwóch Generalów dywizji *Gruchier* i *Perignon*, tudzież dwóch Generalów Brygad *Colli* i *Bardon*, General en chef *Joubert* zaraz z początku bitwy rannym został, i umarł w *Novi* z ran odniesionych. Podług podania Generalów Cesarzskich strata nasza w zabitych wynosi 18. wyższych oficerów i 889. żołnierzy. W rannych 10. oficerów sztabowych. 152. oficerów niższych i 3636. żołnierzy. W niewolnikach i zamieszanych oprócz G. *Lufignan*, 24. oficerów wyższych, i 1320. żołnierzy, z których 700. rannych było.— Przy odejściu kuryera strata od wojska *Rossyjskiego* podana jeszcze nie była. To tylko wiemy, iż pomiędzy rannymi znajduje się G. *Tschubarow*.

W nocy z dnia 15. na 16. nieprzyjaciel posuwał się dalej w retyradzie ku *Genui*, i dla załlonienia teży retyrady, osadził dywizją Generala *St Cyr*, tak nazwaną czerwona górę, i wzgorki otaczające goścień do *Gavi*. Podług doniesień ścigającego za nieprzyjacielem G. M. *Karaczay*, zdobyliśmy 36. armat i przeszło 100. wozów amunicyjnych. Taki był koniec bitwy uporczywej od 3. godziny z rana, do najpóźniejszej nocy trwającej. Z raportów zaś F. M. *L. Hadick* w okolicy *Aosta* stojącego, dowiadujemy się, iż nieprzyjaciel w liśunku z tym co pod *Novi* zaszło, na dniu 14. atakował z siłą przemagającą całą naszą pozycję w wyższej *Walozyi* z 3. hiron, i odparł rozłożone na obronę jej oddziały nasze, i Pułkownika *Strauch* z korpusem jego przymusił do cofnięcia się ku *Ponte Tereza*, a Pułkownika Xiążęcia *Victora Rohan* z wojskiem jego przymusił do opuszczenia góry *Simpton* i cofnięcia się ku *Warzo*. Dla przygotowania się

na każdy przypadek, i dania szybkiego wszędzie rzeczy obrotu, F. M. Suwarow znalazł potrzebą na dniu 19. sięgnąć z armią swoją do obozu pod *St Feliziano*, na dniu 20. zaś wyruszył ku *Asti*, F. M. zaś *Kray* posłał do *Vigevano* aby podług okoliczności mógł się udać albo do *Vargo* albo do *Ponte Tereza*. Podług raportu pod dniem 20. Sierpnia od Generala *Keim* przyślanego, Rotmistrz *Gawenda* atakował nieprzyjaciela pod *Macimino* i *Bagnasco* i wyparł go z tego stanowiska.— Pod *Tortoną* zaczęto pracować około trzeciej paraleli.

Podług wiadomości nadeszłych z głównej kwatery Arcy-Xcia *Karola* z *Klotten* pod dniem 18. Sierpnia, nieprzyjaciel na dniu 14. o świcie z wielką natarczywością atakował całą pozycję Generala *Jellachich* nad *Sill* i F. M. *L. Hotze* przed *Zurich*, a gdy z stratą odpartym został, ponowił atak kilkakrotnie chociaż bez skutku, i cofnął się nazad do dawnej swojej pozycji, tymczasem udało się nieprzyjacielowi wyprzeć jeden batalion utrzymujący komunikację z stanowiskiem Generala *Jellachich* i Kantonem *Schwytz*, zając *Jaftberg*, *Katzensteig* i *Einsiedlen*, przez co także General *Jellachich* musiał się cofnąć na górę *Etzel*. Na dniu 15. i 16. General *Jellachich* był znowu na nowo od nieprzyjaciela atakowanym, a to z taką przemagającą siłą, iż był przymuszony cofnąć się nad *Linth*, ponieważ Major *Etwos* w Kantonie *Schwytz* stojący, musiał także ustąpić z niego, napadnięty od przewyższającego w siłę nieprzyjaciela. Te śmiałe przedświeżenia *Francuzów*, przymusiły Arcy-Xiążęcia *Karola*, iż na dniu 17. umyślił przejść z armią za rzekę *Aar* pod *Dettingen*, lecz wezbrana woda i niepodobieństwo postawienia na niej w tym dniu mostu, zniewoliła Arcy-Xiążęcia, iż wysłał tylko F. M. *L. Hotze* z 9. batalionami, dla dania potrzebnego wsparcia Generalowi *Jellachich* i wyparcia nieprzyjaciela z zajętych stanowisk.

z Londynu dnia 20. Sierpnia.

Na dniu 17. Lord *Keith* z flotą swoją od 31. okrętów liniowych i kilku fregat, po daremnym krążeniu swoim na morzu szkodliwym, przybył znowu do *Torbay* i *Portsmouth*, dla naprawienia okrętów w tak długiej żegludze uszkodzonych. Sześć fregat pozostawia pod *Brest* dla uważania tamtejszej floty. W *Torbay* znajduje się teraz 58. okrętów liniowych. Lord *Bridport* weźmie ich z sobą 20. dla blokowania *Brestu* i przeszkodzenia wypłynieniu okrętów *Hiszpańskich* z *Rocheport*. Flota *Francuska*, która do *Brest* weszła, składa się z 25. a *Hiszpańska* z 15. okrętów liniowych. Należy jeszcze do niej 18. fregat i 5. liniowych okrętów świeżo w *Brest* uzbrojonych, tak dalece, iż połączona 45. okrętów liniowych wynosi. Przybycie tej floty tak mało w *Brest* było spodziewane, iż z początku miano ją za nieprzyjacielską. Wczoraj pogłaska chodziła, iż Xiążę *Clarence* dowodzić będzie flotą kanałową.

Dowiadujemy się teraz, iż Lord *Keith* nie mógł być dostatecznie uwiadomionym o krążeniu floty *Francusko-Hiszpańskiej*. Doszła go wprowadzić pogłaska, iż *Hiszpani* pod *Barceloną* wojska wzięli na okręty, lecz mniemano powszechnie, iż to były przygotowania do ataku przeciw *Minorce*. Lord *Keith* udał się przeto tam z flotą swoją. Tym czasem flota *Francuska* połączyła się w *Kartagenie* z *Hiszpańską*. Gdy Lord *Keith*, który nic o tym połączeniu nie wiedział, zabezpieczył *Minorę*, pośpieszył zaraz na wschód ku *Genui*, tymczasem nieprzyjaciela dobrze uwiadomieni o obrotach Lorda *Keith* wypłyneli z *Kartageny*, i przez ciasninę udali się do *Ka-*

dix. Dopiero pod przyłaskiem *Pinifterre* na dniu 8. t. m. *Anglicy* od brygantyny *Dunfkiy* dowiedzieli się, iż połączone floty popłynęły do *Brest*, widzieli więc niepodobieństwo doścignienia ich, lubo zaledwie i to nie mogło być skutecznym, lkoró *Sir Pellew* z przednią strażą floty naszej; o 6 tylko godzin później, niżeli floty połączone, stanął przed *Brest*.

Lord *St Vincent* przybył do *Londynu*. Od roku 1797. nie był on jeszcze w *Anglii*. Przyjeżdżając był w *Portsmouth* z największymi honorami. Zapewnia, iż byleby mu tylko Bog zdrowia pozwolił, chętnie resztę życia poświęci na usługę Króla swojego. — Dokąd się udała nasza wyprawa pod Generałem *Abercrombie*? wszyscy się tu pytają. Jedni rozumieją iż stanął nad uściem rzeki *Ems*, drudzy iż wysadził wojska w *Bremerteke*. Inni roznoszą pogłosek, iż burza moriska nie dozwoliła wylądowania w *Hollandyi*. Określenie, które od niej ucierpiały, zebrały się znowu w okolicy *Texel*, dla dalszego podług okoliczności działania. — Drugi oddział tajnej wyprawy 16. tysięcy wojska wynoszący, ma w przyszłym tygodniu wypłynąć. Xiążę *d'York i de Gloucester* znajdują się już w *Barham Downs*. Tamtejszy oboz składa się z 10. regimentów. — Wojska lądowe *Rosyjskie* które z *Reval* wyszły, stoją pod komendą Generała *Hermann*. — Ambargo na okręty pod niejakimi warunkami zostało zniesione. Okręty *Angielskie* mogą płynąć do *Hamburga* i na morze wschodnie. Zobowiązanie jednak okrętów ambargo nie jest zdjęte.

Hrabia *d'Artois* który tu jest za *Monsieur* uznanym, jeszcze nie wyjechał. Częścią rada ministrów, częścią słabość zdrowia przyczyną jest tego wstrzymania. Będzie mieszkał w pałacu Xiążęcia *d'Harcourt*, gdzie publiczną audyencją ma dawać dla emigrantów. Odebrał wizyty od Xiążęcia *de Galles* i innych osob familii królewskiej. Sprzęty jego i część świty już się była do *Jarmuth* udała. Przed wyjazdem jego oczekiwano jeszcze na depesze z stałego ładu. — Parlament do dnia 29. Października jest odłożonym. — Nasz poseł w *Kopenhadze* Lord *Fitzgerald* odebrał urlop na 6 miesięcy i zalecenie do wyjechania z tego miasta. — Od lorda *Nelson* przybyły depesze pod dniem 13. Lipca donoszące o zajęciu zamku *St Elmo* w *Neapolu* i innych już wiadomych rzeczach. Zajęcie zamku kosztowało sprzymierzonych w zabitych tudzież rannych 10. oficerów i 111. żołnierzy. *Kapua* i *Gaeta* wkrótce także zdobyte zostaną, a tak całe Królestwo *Neapolitańskie* od nędzy i anarchii oswobodzone będzie.

z *Hagi* dnia 24. Sierpnia.

Już tedy odkryła się tajemnica wyprawy *Angielskiej*. Pokazywanie się rozmaitych okrętów przy *Zelandyi* i nad brzegami *Gröningen* i *Friesland*, umyślnie było tylko użyte dla pokrycia prawdziwego punktu ataku. Flota *Angielska* na dniu 21. w wieczór pokazała się przed *Texel*. Składała się z 150. żaglow, pomiędzy którymi było 24. okrętów liniowych i rozmaite inne statki wojenne. Na d. 22. nic nie zaszło prócz że szalupy głębokość morza w rozmaitych miejscach mierzyły, tym czasem zaś *Admirał Duncan* jako komendant wyprawy, następujące przyjął wezwanie do *Admirała Story* komendanta floty nalezey i portu *Texel*. — „Na okręcie *J. K. Mci Kent* dnia 20. Sierpnia. Mci Panie. Gdy w tym momencie więcej jak 20. tysięcy ludzi w *Helder* wylądowało, a za temi więcej jeszcze wojska nadchodzi, przeto masz WPan przyjazną porę do okazania gorliwości dla swego prawego Pana Xiążęcia *Oranij*, kiedy z wszystkimi okrętami floty *Hollenderskiej* za nim się oświadczysz. Wszyscy ci, którzy się w podobnym sposobie oświadczą, uznani będą za przyjaciół i sprzymierzeńców. Ponieważ dałem już wiadomość o tym wszystkim kawalerowi *Abercrombie* komendantowi generalnemu armii lądowej *Angielskiej*, i Panu *Andries Mitchell* pod moimi rozkazami dowodzącemu siłą morską tej wyprawy, przeto mogą wszystkie okręty, które tego żądać będą wyjść i zemną się połączyć.

Będą one z największą przyjaźnią traktowane i na łone floty *Angielskiej* przyjęte, gdzie pozostać mogą aż do dalszych Xiążęcia *Oranij* rozkazów. Mam honor złożyć z szacunkiem i przyjaźnią etc. (Podpisano) *Duncan*.

P. S. Oddawca listu tego jest odemnie umocowany, do dania flocie *Hollenderskiej* i jej oficerom wszelkich zapewnień przyjaźni.

Wspomniany oddawca miał także z sobą proklamację Xiążęcia *Oranij* do władz konstytucyjnych *Rzpltey*, ta oznajmowała, iż Xiążę ten za wsparciem mocarstw lkoiarzonych dostarczających mu armii do 20. tysięcy ludzi, (która tylko jest przednią strażą daleko większej potęgi przeznaczonej do przywrócenia dawnego porządku rzeczy) sam wkrótce do kraju swego przybędzie, tym czasem zaś Xiążę dziedziczny syn jego, w imieniu ojca ma obiać dawną jego dożytość.

Nasz *Admirał Story* posłał zaraz admirałowi *Angielskiemu Duncan* następującą na wezwanie jego odpowiedź „Na okręcie *Washington* w *stanowisku Texel* dnia 22. Sierpnia 5go roku wolności *Batawskiej*. Admirale! Gdybym przyjął propozycję, którą mi jako oficer podajesz, stałbym się niegodny szacunku Lorda *Duncan*, i postradałbym równie szacunek u każdego honor kochającego człowieka. Znam obowiązki, które banderze pod którą służę i odczytnie mojej winienem. Gdyby nawet potęga twoja podwojona została, mój jednak sposób myślenia niezmiennym pozostanie. Spodzieway się więc odemnie *Milordzie* mocnej obrony, godnej narodu mojego i sławy mojej. Tymczasem wezwanie twoje w tym momencie odsyłam do rządu mojego. Jeżeli zechcesz dowiedzieć się o zdaniu jego w tej mierze, tedy przesyłaj ci je niezwłocznie. Bądź pewnym *Milordzie* o szacunku z jakim zostaję etc. — (Podpisano) *Story*.

Z rozkazu rządu naszego *Admirał Story* odpisał *Admirałowi Duncan* w następującej treści „Iż fałszywie *Admirał Angielski* podaje, iakoby *G. Abercrombie* 20. tysięcy ludzi w *Halder* na ląd wysadził, iż wszystkie środki użyte są do przyjęcia go w tym sposobie, iż może pozostać przeddłużeniem swego; iż gdyby nawet udało się wylądowanie, tedy wypadek takowy nigdy nie skłoni walecznych i wiernych komendantów okrętów, do zapomnienia na obowiązki swoje i honor, przez wydanie siebie i okrętów nieprzyjacielowi, iż owszem wszelkie przyłożone środki do obrony honoru bandery *Batawskiej*, po których to środkach nappomyślniejsze rokuia sobie wypadki, iż Lord *Duncan* zapewne mógł się spodziewać takowej odpowiedzi zgodnej z oświadczeniem komendanta siły morskiej *Batawskiej*, i że postępek ofiera, który wspomniane przywoził wezwanie, nie musi być wiadomy Lordowi *Duncan*; rząd pokłada zaufanie, iż takowy postępek nie tylko od niego będzie naganionym, ale nadto ukaranie ofiera nastąpi. Ze wspomniany oficer użył tej okoliczności dla oddania w ręce jednego ofiera *Batawskiego*, tak nazwanej proklamacji w języku *Francuzkim* i *Hollenderskim*, przez którą mieszkańcy *Batawscy* (gdyby się to stać mogło) dla swoich konstytucyjnych władz, niewiernymi stać się mają, iż takowe zdradzieckie podpisy dopiero po odjeździe wspomnianego ofiera *Angielskiego* odkryte zostały, i że tym sposobem odjęta była sposobność ukarania sprawcy tego postępu, iż rząd spodziewa się, iż podobne niegodne sposoby postępowania nie będą użyte, a gdyby też kto znalazł się podłym w uleganiu takowym namowom, smutnym skutkiem byłby wystawiony, że odtąd żaden oficer do rozmowienia się przyjętym nie będzie, któryby nie miał innego zlecenia prócz wzywania i innych tego gatunku poselskich, i że w takowym przypadku oficerowie iako ienicy wojenni traktowani będą „

To jest wszystko co się pod *Texel* do dnia dzisiejszego wydarzyło, gdyż *Admirał Angielski* zdawał się wprzód oczekiwać na wspomnianą z *Hagi* odpowiedź,

nimby wprzód iakie przedsięwzięcie działanie, a ponieważ dziś zrana dopiero odpowiedź tę odebrał, przeto intro chyba spodziewać się iakowych wypadków należy. — Tu w *Hadze* następujące w tym czasie zaszły zdarzenia. „Dnia 22. General-Major *Gerike* uwiadomił Generala *en chef Brune*, równie iak *Admirał Story* Ministra morskiego *Spoors* o przybyciu floty *Angielskiej* przed *Texel*, poczym General *Brune* rozkazał garnizonowi, aby natychmiast do marszu był gotowym. W nocy dnia wczorajszego przybyło znowu kilku kurjerów, i garnizon nasz wyruszył zaraz ku *Hollandyi* północnej. Z rana o godzinie 6. wojsko wyciągnęło zupełnie aż do gwardyi ciała prawodawczego. General *Daendels* który otrzymał komendę nad wszystkimi w północnej *Hollandyi* znajdującymi się wojskami, wyjechał tam także dla przeszkodzenia wszelkiemu wylądowaniu *Angielskiemu*. Wczoraj w wieczór przybył tu regiment *Saxe Gotha* z *Rotterdamu*, dla wzmocnienia naszej załogi. Ciało prawodawcze zebrało się o godzinie 8. zrana, gdy tym czasem Dyrektoryat już był od godziny 2. zrana zebrany, po południu o godzinie 2. znowu rozpoczęła się sesja, lecz ta wkrótce w tajny wydział przemieniona, przez cały dzień trwała. Odpowiedź *Admirała Story* pochwalona była, i wyżej wzmiankowana odpowiedź od Rządu posłań mu została. Dyrektoryat użył wszystkich środków do postawienia w najmocniejszej obronie *Rzpltey* naszej przeciw wszelkim napaściom, a dziś zrana wojska nasze ze wszystkich stron ściągły do *Halder*. Ciało prawodawcze poddało wszystkie nowe gwardye narodowe pod rozrządzenie Dyrektoryatu, a wczoraj General *Brune* oglądał gwardyę narodową naszą złożoną z 600. ludzi. Ochotnicy także wezwani będą do noszenia broni.

Telegrafy w *Texel* są w ustawicznym poruszeniu, a przychodzenie i odchodzenie kurjerów trwa ciągle. — Gdy wspomniana wyżej odpowiedź *Admirałowi Story* odeślana została. Prezydent Ciała Prawodawczego miał mowę następującą. „Obywateli reprezentanci. Znamoś niekazitelną wartość, którym ważną część władzy wykonawczej powierzyliście, kaze nam się spodziewać, iż potrafią przeciw wszelkim podstępom Ludu i zdradom okazywać tę wzdargę, tudzież obchodzić się z niemi z taką dzielnością na iakie zasługują. Jeżeli wezwanie które sobie pozwolił uczynić do naszych walecznych marynarzów *Admirał Angielski*, zgadza się zupełnie z postępowaniem gabinetu *Londyńskiego*, tedy i odpowiedź naszego Dyrektoryatu godna odwagi naszych przodków, nie mniej okazanie, czegośmy się po jego uczuciach i urzędzeniach spodziewać mogli. Uroczystie oświadczam w imieniu waszym i całego Narodu *Batawskiego* ukontentowanie, z godnej odpowiedzi dowodczy floty *Batawskiej*, zupełnie iednomysłnej z odpowiedzią Dyrektoryatu, i całkowite zaufanie w siłę i środki przez Dyrektoryat w niniejszych okolicznościach przedsięwziętych. etc.

Poczym dekretoowano. — 1.) Karę śmierci przeciw wszystkim którzyby od daty dzisiejszej kraj opuścili, tudzież przeciw buntownikom, rabunkowi czyniącym, lub uzbierać się przeciw patriotom mającym. — 2.) Wszystkie władze konstytucyjne mają moc aresztowania osob podejrzanych, z podaniem o tym wiadomości Dyrektoryatowi. — 3.) Dyrektoryat ma moc dochodzić takowych osob, które z paszportem wyjechały i nazad nie powróciły. 4.) Wywóz siana, owsa, i łomy na 2. miesiące jest zakazany. — 5.) Dyrektoryat może użyć podług okoliczności siły zbrojnej obywatelskiej. — 6.) Powracający emigranci, którzy bez paszportu wyjechali z krajów *Rzpltey*, dla udania się do nieprzyjaciela, ci którzyby opór czynili władzom konstytucyjnym i policji, którzyby nosili znaki buntownicze etc. po wynalezieniu swoim śmiercią karani będą. — Do *Urechu* przybyło także wiele wojska naszego. — Załogi *Amsterdamu* etc. wyciągały przeciw nieprzyjacielowi, a straż przez obywatelów jest odbywana. — Wielu ludzi, iż *Anglicy* albo błędnie mieli wyobrażenia o naszej flocie i sposobie myślenia jej ekwipażu, albo iż plan swoy chcieli pokryć przez ściąganie uwagi na *Texel*. Lecz teraz baczne oko na wszystkie strony jest zwrócone. — Zgromadzenie partii *Orange* w *Lingen* rozszło się, a ładując podług rozmaitych okoliczności to rozyscie się nie koniecznie z ochotą nastąpiło.

P. S. Z *Texel* do odejścia poczty żadnej więcej u-

rzędowej wiadomości nie było, a pogłoska jakoby flotta *Angielska* nazad z tamtąd odpłynęła, potrzebuje potwierdzenia.

Z *Emden* odebrano wiadomość, iż jeden statek przewoźny *Angielski* z wojskiem od floty G. *Abercrombie* przez burzę odłączony, w wieliznie przy brzegach tamtejszych ugrzązł. Oficerowie przybyli do *Emden*, nieotrzymali jednak pozwolenia wysadzenia tam ekwipażu iako na grunt linią demarkacyjną zajęty. Mowią iż więcej takich statków przewoźnych od floty przez burzę oderwanych zostało.

z Paryża dnia 20. Sierpnia.

Na dniu 18. Dyrektoryat przyjechał następujące do obu Rad Poselstwo: „Obywatele Reprezentanci. Dyrektoryat pośpiesza z uwiadomieniem Was, iż Armia *Helwecka* znowu wstępny boy rozpoczęła, a pierwsze jej poruszenia oznaczone zostały korzyściami, godnymi wojowników republikanckich. Przez telegraf przyszła tu wczoraj wiadomość, iż Armia ta na dniu 27. Termidora (14. Sierpnia) pomaszerowała do *Schwyt* i *Altendorf* i oba te miejsca zajęła. Zdobyto na nieprzyjaciela 1500. jeńców, 12. armat i 12. sturdy. Jedna kolumna konkrupcyjnych bardzo się wstawiała, i zajęła dwie armaty.”

(podpisano) SIEYES Prezydent.

Po przeczytaniu Poselstwa tego, okrzyki *niech żyje Ręplta* rozlegały się po sali. Dekretowano potem, iż Armia *Helwecka* nieprzełata dobrze załagować się Ojczyźnie.

Wczoraj Minister Wojsny *Bernadotte* ogłosił następującą wiadomość telegraficzną przelaną z *Strazburga* pod dniem 19. Sierpnia od Generała dywizji *Chabran*: „Nieprzyjaciół został porażony na dniu 14. i 15. Sierpnia, na placu bitwy utracił tyłac ludzi, trzy tyłac dołato się w niewolę; między temi trzydziestu Oficerów, dwóch Majorów, i jeden Pułkownik; Oprócz innych rzeczy zdobyliśmy dwa moździerze, kilka sztuk armat, jedną chorągiew, i wiele wozów z prochem i bagażami.

(podpisano) CHAPPE.

Dnia 2. Fructidor (9. Sierpnia) Generał *Maffena* donosi Dyrektoryatowi, że pierwsza dywizja Armii zajęła górę *S. Gotharda* po bitwie w której zabrała dwa tyłacie jeńców. Donosi także, iż nie ma dokładnych doniesień z *Walezyi*, lecz że mu jest z innych stron wiadoma pomyślność wojsk naszych w tamtej stronie.

Po nadeszłych tych wiadomościach, dowiadujemy się teraz, iż Generał *Maffena* na mocy wyroku Dyrektoryatu, komendę Armii *Helweckiej* zatrzyma, którą podług tajnego wyroku pod dniem 17. Czerwca wydanego miał oddać w ręce Generała *Moreau*. Ostatni będzie dowodzić armią *Reńską*, nadzwyczajny kurier powoził te nowe wyroki. — Generał *Marescot* jest członkiem kancelarii wojennej przy Dyrektoryacie. — Słychać iż Admirałowie *Mazaredo* i *Buix* przybędą do Paryża.

Ob. *Reinhard* ma już być w drodze z *Tulonu* do Paryża. — Słychać iż flotta *Hiszpańska* przywiozła z sobą do *Brest* 24. tyłacie wojska. — Gdy połączone floty do *Brest* zawinęły, kapr jeden *Angielski* potykał się z 4ma okrętami wojennymi, lecz musiał nakoniec poddać się zagrożony zatonięciem. — Minister *Bernadotte* posłał do *Tuluzy* list z pochwałą walecznego postępowania Republikanów. — Rząd wysłał Kommissarzy w okolice *Bordeaux*, *Tuluzy* etc. — Wczoraj odeszło ztąd 500. koni do artylerji w Armii *Alpejskiej*. — Zgromadzenia Ludu jeszcze się nigdzie nie zbierają. Kościół jednak pokoiu ciągle jest zamknięty. — Pałac *Luxemburg* mianowicie w nocy, jest nieprzełatnie licznymi wojskami osadzony.

Tutejsze dzienniki zapewniają, iż Dey *Algierski* wypowiedział wojnę Sultanowi *Tureckiemu*, i że dwa *Tureckie* okręty już zabrał. — Papież przybywszy do *Dijon* odebrał oświadczenie od bankierów *Lugduńskich* przytłwienia mu pieniędzy potrzebnych. Nie może chodzić, zresztą jednak jest zdrowym. — Jakobini ciągle w pismach publicznych powstają przeciw Dyrektoryatowi, nawet *Gohier*, *Ducos*, i *Moulin* nie są od nich oszczędzani. — Wspaniały kościół w *Rennes* sprzedany został sławnemu piwowarowi *Santerre* za 45 tyłacie franków. Mocno powstają przeciw tak taniej sprzedaży.

Minister skarbowy wydał list okulny do Administracyow centralnych i sędziów wyznaczonych do rozłożenia przymuszonej pożyczki. Żąda on, aby mu dostarczyli 100 millionów, jednak z zachowaniem wszelkiego umiar-

kowania i sprawiedliwości. Sędziowie wezwali Obywatelów, aby im donieśli o ukrytych bogaczach. Na dom handlowy braci *Michel* nałożono 300 tyłacie franków. Minister wojenny odbierze zaraz 30 millionów z tej przymuszonej pożyczki. — Ex-Minister wojenny *Ramel* wyjedzie do armii iako Kommissarz wojenny.

Tutejsze Dzienniki zawierają teraz w sobie uwagi nad obroną *Reveillera*. „Ex-Dyrektor ten równie iak jego kolledzy, dowodzi jasno, iż nie miał interesu, ani zamiaru zdradzać swoją ojczyznę, lecz nie przekonywa, aby rząd ich nie miał być nikczemny, kłotliwy i małych widoków, i żeby nie powinien był sprowadzić sprawiedliwego upadku swego. Z więcej zręczności, a mniej ślepy dumy, mogli uniknąć niebezpiecznej wojny. Co się tyczy jego osoby, zaręczenia jego iż się nie zbagacił, są godne wiary, i trzeba mu w tej mierze oddać sprawiedliwość. Obrona też jego właśnie wydała bardzo miernego statystyka, lubo przeciw deporowanym postępowania nie może mu się udać. Niech on i kolledzy jego wstąpią wprzód w siebie, nim się złączą ulkarzać na przesładowania swoje, niech przypomną sobie co popelnili na dniu 18. Fructidora na kolegach swoich i innych deporowanych, iak wielu drukarzy aresztować kazali za przedawanie pamiętników *Carnota*, gdy tym czasem obrony swoje po całej *Francji* rozsłają. Ciężko znaleźć w postępkach dawnego Dyrektoryatu wyłokich myśli. Obrona ich dowodzi, że podchlebiali sobie, iż muszą być zawsze szczęśliwymi, lko dotąd nie byli, i bynajmniej nie starali się odwrócić nieuchybne wypadki trafia w czynnościach ludzkich zdarzające się, przez użycie środków rozsądnych.

Listy z *Malty* pod dniem 23. Lipca wyrażają, iż garnizon tego miasta składa się z 4ch tyłacie ludzi; iż na cały rok jest opatrzone w zboże, a w wino, gorzałkę i solone mięso na pięć miesięcy, lecz mu zupełnie zbywa na świeżym mięsie. Twierdze zawsze są ściśle obleżone od lądu; obleżenie morzem przez dni 15. było przerwane w czasie gdy flotta *Francuska* znajdowała się na szroziemnym morzu, lecz potem pokazały się fregaty, które teraz przed portem krążą.

Prawo 24. Messidor (12. Lipca) względem odpowiedzialności okręgow, przytłofowanym zostało do Administracyow centralnych Departamentow wyższej *Garony*. *Taru*, *Indre*, *Loire*, *la Sarthe*, *Mayenne*, *Maine* i *Loire*, *Jle*, *Vilaine* etc. na które Szuani napadają. Z tego powodu zabrano wielką liczbę zakładników, którzy będą zamkniętymi aż do czasu swojej deportacji. Szuani używając prawa odwetu, zabierają familie urzędników publicznych i nabywcow dóbr narodowych.

Generał *Brune* dnia onegdajszego z *Hollandyi* przybył, przeznaczony jest na załaganie *Bernadotta* w urzędzie Ministra wojny.

Donoszą z *Lizbony* pod dniem 28. Lipca: Spodziewamy się tu rozpoczęcia nieprzyjacielskich krokow między naszym i *Madryckim* Dworem. Wyjazd Ministra *Hiszpańskiego* jest bliski.

W okolicach *Tuluzy* rojalizm pokazał się w prawdziwie zastraszały postaci. Niebezpieczeństwo połączyło Republikanów, a ich zapal wystawił silną dla Insurrekcyi tamę. Ich ułtowania lkończyły się na następujących wypadkach: Kolumna Republikantka oddzielona z Departamentu *Tarne* napotkała buntowników w *Aurial*, i całkowiec ich zniósł. Inna kolumna wyszedszy z *Tuluzy*, udała się ku *Pech-David* i lkończyła tam potyczkę z buntownikami którzy zupełnie rozproszonymi zostali, zostawwszy na placu bitwy 200 zabitych, swego kapitana, i białą chorągiew. Kawalerya *Tuluzańska* ubiegła się o pierwszeństwo w boju z walecznymi strzelcami 140 regimentu. Te dwie potyczki nie pozbawiły życia żadnego Republikanina, i dwóch tylko zostało rannymi. Zabraliśmy buntownikom 6 jeńców. Uwolniliśmy 21 Republikanów którzy byli zamkniętymi w Kościele w *Poupourville*. Druga kolumna wysła z *Tuluzy* pod dowództwem Generała *Aubejois* połączy się z pierwszą na wyparcie insurgentow z ich kryjowek w *Caraman*. Armia Republikantka ściga insurgentow ku *Gimont*. *Muret* zostaje jeszcze w mocy rojalistow którzy się tam oszańcowali. Cały wątek konspiracyi zawczasu został odkrytym. Schwytany *Launai* syn dawnego Gubernatora *Bafty*.

lił cały spisek wyjawil. Pomimo tych pomyslnych wypadkow należy mieć bacne na te zamieszanie oko; lecz za pomocą porozsyłanych już polikow i poczynionych ostrożności, można się spodziewać rychłego w tych stronach uspokojenia. Jedność Republikanow Departamentu wyższej *Garony* jest dla innych piękny przykładem, który potrzeba pokazać Insurgentom wszystkich partyow, ażeby wiedzieli iak ich koley czeka. (Z dziennika urzędowego)

Mylnie było doniesiono iakoby *Felix Lepelletier*, *Chretien*, *Marchand* etc. mieli być aresztowanymi.

W Radzie starszych olkarzony jest *Dziennik wolnych ludzi*, z powodu artykułow lkalujących przeciw *Sieyefowi* i *Barrafowi* umieszczonych. *Garat* miał z tego powodu mowę na pochwałę *Sieyefa*. Zalecono Dyrektoryatowi, aby ten użył środków przyzwolitych przeciw wspomnianemu Dziennikowi. Dyrektoryat wezwał olkarzyciela publicznego, który Ob. *Vatar* wydawcę onego do lądu pociągnął. Ob. *Vatar* przyrzeka llnie bronić się u lądu.

Dnia 18. i 19. Rada 500. zakończyła swoje losowanie względem ex-dyrektorow. Trzy olkarzenia przeciwko nim uczynione były następnie większością głosow odrzuconemi. — Dnia 18. Kancellarya Rady została odnowioną. *Bulay* z *Meurthe* wezwany jest do Prezydencyi w Radzie 500., a *Cornet* w Radzie Starszych.

W Radzie 500. *Barbier-Gentil* składa opisanie zdarzeń w *Amiens* przez Administracyą Muncypalną tegoż Miasta przelane. Widzieć w nim można, mowi Mowca, iż sami tylko Rojaliści pod imieniem *Jakobinow* zabijali Republikanow; widzieć można prawdziwie Ojcowłkie teyże Administracyi postępowanie; iż zaprzędane Dzienniki zmyślają lub odmieniają doniesienia, etc. — Rada nakazała drukować i odesłać do Kommissji z siedmiu członkow złożoney.

Poulay Grandpre imieniem osobney Kommissji zdaje *Rapport* względem otworzenia dla Ministra Wojennego nowej pożyczki. Wyraża, iż ostatnie Ministerium jest wszystkich naszych nieszczęść początkiem; iż pochłonoło niezmiernie summy, których użycie nie jest wiadome. Szykują się nasze bataliony. Konkrupcyjni ze wszystkich stron zbierają się pod chorągwie, jest więc konieczna potrzeba nowych żrdeł. Z tego powodu domagam się o nowe 30. millionow.

Postanowiona będzie osobna izba rachunkowa dla funduszow Ministrowi wojennemu dostarczanych, a Rada 500. odbierać będzie od niej *rapport* w każdą Dekadę.

Lucien żąda, ażeby 30. millionow nowego kredytu były wzięte z pierwszego wpływu pożyczki. — Wniołki obydwow przyjęte.

Na przedostatniej sefji Rady 500. *Augereau* (Generał) rzekł z dziennego porządku: „Pokiście tylko nad losem kilku ludzi radzili, milczałem, lecz gdy Ojczyzna największymi niebezpieczeństwami jest zagrożona, śladziłbym się być wyłtępnym gdybym nie podniolł głosu. Utraciliśmy zaraz w początkach kampanji te *Włochy*, które dwu-letnie prace i nieśmiertelne zwycięstwa schładowały dla wolności. Te Narody któreśmy chcieli uczynić wolnymi, i które agenci Rządu nayokropniejszym obarczali ciężarem, poświęcili nam nieprzełaganą nienawiść. Lecz co mówię? przed bramami nawet Paryża, i prawie pod jego okiem chorągiew buntu jest wywieszona, a ten moment wybrany jest na ożywienie niechęci, na olkarzanie Republikanow, i wprowadzenie ich w smutne bezdroża. Ofiary terrorycznego Rządu obwinione są o zamiar wprowadzenia onego. Przyznam się, iż gdy zawołany byłam do Rady, ludziłem się łodkim omamieniem; wystawiałem sobie, iż byliśmy wszyscy gotowi umrzeć (tak jest, tak jest, wołano) dla uratowania Ojczyzny: Dziś postrzegam tu tyłacne a wszystkie odmienne wzruszenia. Jakażkolwiek w zdaniach naszych zachodzi różnica, czeka nas wszystkich los iednakowy. Niezechcemyż potłumić namiętności naszych, gdy się tego dopominają niebezpieczeństwa Ojczyzny. Nieprzyjaciół u granic mniey jest dla Rzeczypospolitey strasznym niżeli nasze niezgody. Dzień pojednania będzie dla nas dniem tryumfu; bądźmy połączonymi, a rany ojczyzny zostaną zgoione. Duch publiczny fakejami znękanym jest osłabiony. Podzwigniecie polityczne Zgromadzenia, lecz kie-

zrucie ich biegiem. Domagam się odeśnięcia uwag moich do Kommissji. — Uchwalono.

W Radzie starszych Bar oskarżył paszkwił pod tytułem. — *Odmiana mieszkania*. W którym wyraża: Dyrektoryat na *Ulicy Latarni*; Rada 500 na *Ulicy Kałuży*; Rada starszych w *Montmartre*; minister Ikarbowy, na *Ulicy Niskiej*; minister sprawiedliwości na *Ulicy Straconej*; minister wojenny na *Ulicy Montellere*; minister policyi, na *Ulicy Szukay Południa*; mowcy na *Ulicy Grubych Wyazow*; urzędnicy, na *Ulicy Postu*; konfrypcyini, na *Ulicy Jatek*; Ikarb publiczny, na *Ulicy Przebitej*; pożyczka stu millionow, na *Ulicy próżnego worka*; Roialności w *Przylądku Dobrey Nadziwi*.

z Lugdunu dnia 13. Sierpnia.

Donoszą z *Briançon* pod dniem 7., że gdy konwoj z żywnością wychodził z góry *Geneve* do *Fenestrelle*, mocny oddział grenadyerow potłapał ku *Exile* dla uważania nieprzyjaciela, i spotkał go między tą wioską a *Salbelltran*; rozpoczęło się między niemi strzelanie, w którym zginęło 50. nieprzyjaciół, z naszej strony dwóch tylko ludzi padło, resztę zaś nieprzyjacielskiego oddziału ścigaliśmy aż do *Exile*. *Fenestrelle* jest teraz opatrzone we wszystkie potrzeby, i nie może się już obawiać nieprzyjaciela, równie iako i ta granica, która jest w stanie iak najlepszej obrony.

z Bruzelli dnia 20 Sierpnia.

General *Tilli* odebrałszy wiadomość, iż dnia onegdajszego zrana wielka liczba okrętów nieprzyjacielskich potrzebna była w stanowisku *Ostendy*, wyjechał w tymże dniu do tego miasta. W tymże czasie było wielkie poruszenie w wojsku. Garnizon ze środkowych Departamentow obrócił się ku brzegom; urządzono wszystkie baterie, nakoniec uczyniono wszystkie potrzebne środki do silnej obrony, lecz do tego czasu nieprzyjaciel nie nie przedsięwziął. Wszyscy Generalowie zgromadzeni są w *Brugges* i wszędzie największa ostrożność jest zachowana.

Środki dla potłumienia zamiarow buntowniczych przez G. *Tilli* przedsięwzięte tak były skutecznymi, iż las *Soignes* jest już całkowicie z nich oczyszczonym.

z Strazburga dnia 18. Sierpnia.

Gazeta tutejsza zawiera co następuje: „Słychać iż mocno pracują nad pokojem. Dyrektoryat *Francuzki* jest w przedsięwzięciu podpisać go, iak tylko będzie zgodny z *flawą Raptley*. — Tymczasowy komendant armij *Reńkiej* General *Müller* przybył tu dla uczynienia potrzebnych przygotowań do obrony wzduż *Repy*.

Dnia 20. Sierpnia.

Donoszą z głównej kwatery z *Sierres* w *Walezyi* pod dniem 11., iż wszystkie wojska które się znajdują w tym kraju, mają się zgromadzić na dniu 12. do *Leuk*, a ztamtąd ścigać się ku *Brieg*. To wszystko okazuje bliski zamiar atakowania nieprzyjaciela.

Dnia 22. Sierpnia.

Główna kwatera Armij *Reńkiej* została dnia wczorajszego do *Wienburga* przeniesiona. Armia na rozpoczęcie wspaniałego działania, oczekuje na posiłki ze środka kraju. Kolumny z Departamentow *Vosges*, *la Meurthe*, wyższego i niższego *Renu*, odebrały także rozkaz udania się do Armij.

Od brzegow Menu dnia 18. Sierpnia.

Słychać, iż G. *Starray* dowodzić będzie oblężeniem *Kehl* i *Strazburga*. — Arcy-Xiąże *Karol* odebrał ważne depesze z *Paryża*, mówią, iż z propozycjami pokoju. Odeśłał je kuryerem do *Wiednia*. Na dniu 11. Xiąże *Dietrichstein* z zleceniem dyplomatycznym przybył także do kwatery Arcy - Xiążęcia *Karola*. Z *Ratyzbony* dowiadujemy się, iż uczynione są z innej strony propozycje do pokoju. Niemcy pólnocne zostaną w zupełnej neutralności, i nie będą wcale przykładać się do wojny Rzeszy. — Kawalerowie *Maltańscy* którzy przybyli z *W. miffrem* do *Tryestu*, odebrali rozkaz wywiechania tam iad w przeciagu dni ośmiu, a trzech z pomiędzy nich którzy obwinieni byli o poddanie twierdzy z rozkazu dworu Cesarzkiego aresztowani zostali. — Kardynał *Ruffo* stoi jeszcze pod *Terracina*. — Mówią o przybyciu wkrótce nad *Ren* nowego korpusu *Rosyjskiego* pod komendą G. *Gudowicz*. — Xiąże *Kondeusz* odebrał zlecenie, przyjęcia do

korpusu swego wszystkie dobrei świadectwami opatrzoną szlachę *Francuzką*.

Dnia 25. Sierpnia.

Dnia wczorajszego *Francuzi* zwineli swoy oboz który mieli przy *Hochheim*, a ich rozmaite posterunki udały się ku *Cassel*. Tegoż dnia około 4. tysięcy ludzi z garnizonu *Mogunckiego* udało się ku wyższemu *Renu*.

Dowiadujemy się także z *Offenburga*, iż większa część wojsk *Francuzkich* znajdujących się przed *Kehl*, przeszła dnia 19. *Ren*. reszta zaś została w okopach.

Dnia 20. strzelano w *Szoffuzie* nowe z armat strzelanie. Mówią iż wojska *Cesarzkie* przypuściły tego dnia atak na wielu miejscach, lecz skutek jego dotąd nie jest wiadomy.

Od wyższego *Renu* dnia 25 Sierpnia.

Na dniu 16 t. m. *Francuzi* z przemagającymi siłami atakowali Pułkownika *Strauch* stojącego z siedmiu batalionami przy *Murster* w *Walezyi*. Po nader uporczywej bitwie przymusił go do cofnięcia się za górę *S. Gortarda*. Inny korpus niemniej liczny, udał się tegoż samego dnia ku *Altorf* i przymusił do cofnięcia się Gen: *Simschen*. *Francuzi* zajęli potem *Urseren*, *Pont du Diable*, *Tawffsch*, pomknęli ku *Tapinosa* i aż w okolice *Kolru*. Na wiadomość o zbliżaniu się *Francuzow* wszystkie milicje *Gryzonow* wzięły się do broni. Toż samo naliępiło w części *Tyrolu* błąkający się z krajem *Gryzonow*, równie iako i w *Voralberg*. Czynniono nawet przygotowania na zajęcie magazynow znajdujących się w *Bregenz* z *Stugardu* dnia 21. Sierpnia.

Dyrektoriat *Helwecki* proponował Rządowi *Francuzkiemu* ofiarę utrzymywania jego wojsk, lecz z warunkiem, ażeby zapobieżono zdradziwom iakomym Kommissarzom: oświadczył przytym, iż jest gotow wcześniej wszystkie potrzeby dostarczyć, byle tylko żołnierze *Francuzcy* dobry i sprawiedliwy zachowywali porządek. — Wszyscy Cudzoziemcy mający zmyślone paszporta, wszystkie włości, oraz osoby za *Emmiffaryuszow* uznane, zostały aresztowane w *Powiecie Stanz*, i do prac publicznych są użytemi.

Do okręgów wiejskich *Kantonu Glaris* przesłano proklamacyę zahecającą mieszkańców do przyjęcia nowej Konstytucyi.

Jeden z Dyrektorow *Helweckich* wyjechał do *Lauzanny*. Domyślają się, iż jego wyłanie służyło do Armii *Alpejskiej* zbierający się w kantonie *Lemankim*.

z Kopenhagi dnia 24. Sierpnia.

Elkadra *Rosyjska* która około tutejszego portu przechodziła, stanęła w stanowisku *Helsingör* i składa się z 8 okrętow wojennych, na których jest 5274 wojska lądowego. Komendantem floty jest Admiral *Czyczakow*, komendantem wojska G. *d'Effen*. Później przybył do stanowiska *Helsingör* statek przewozowy *Minerwa* z 40 artylleryjstami, flotta ta opatrnie się w żywność, poczym ma popłynąć na morze pólnocne, nie czekając na przybycie reszty wojsk *Rosyjskich* z *Rosali* na okrętach *Angielskich* przypływających. — W *Szwecyi* nie słychać nic teraz o uzbrojeniach wojennych.

z Semlina dnia 6. Sierpnia.

Zakłócenie między *Basmenem-Oglu* i *Mustafą Baszą* Komendantem *Orfowy*, jeszcze się nie zakończyło. Ta twierdza jest zawsze obleżona od strony granic *Tureckich*, i nie może odbierać żywności iak tylko z *Bannatu*. Uzbrojone flaki przejmują to wszystko co tylko w górę lub niżej *Dunaju* jest przesyłane. *Basmen-Oglu* nieprzełaiąc na tych zagrożeniach miastu; przyobieczał tydzień dukatow temu kto mu przyniesie głowę *Balzy*, i zapewnia iż nie będzie spokojnym poki tego nieprzyjaciela nie sprzątnie.

z Berny dnia 17. Sierpnia.

Prefekt *Argowij* przesłał list następujący do naszego Dyrektoryatu

Z *Arau* dnia 11 Sierpnia. — Ob. Dyrektorowie. Wczoraj d. 13 o godzinie 12 wieczorem General *Maffma* i jego cały sztab udali się konno, iak się mogłem dowiedzieć, do *Zug*. — Dnia wczorajszego z rana o godzinie 2. kanonada zaczęła się na kilku miejscach między *Zurych* i *Schwitz*. — Dnia wczorajszego zapewniano już, lubo bez żadnej pewności o zajęciu *Zurich*. Z rozmaitych doniesień widzicie się daie, iż *Francuzi* przedarli się aż do szanow *Zurich*, ale ogień kartaczowy nieprzyjacielski przymusił ich do ustąpienia; przyprowadzono tu już około 200 rannych po większej części z kawaleryi, i przeszło 50 jeńców *Austryackich*. G. *Léroube* musiał z swoją kolumną przeżyć o 3 mile za *Schwitz*. Dziś wyszliśmy strzelanie z armat, a podług doniesień chociaż jeszcze niepewnych. *Francuzi* pomknęli się aż do *Uznach*. Dywizya *Tarreau* zostająca w kantonie *Brugg* odebrała rozkaz zostawania w gotowości.

z Lauzanny dnia 17. Sierpnia.

Podług urzędowego listu pod dniem 15. z *Sierre* w *Walezyi*, Republikańscy atakowali dnia 13. wojska *Cesarzkie* w *St Plomp* i w dolinie *Conches*; Po dosyć silnej utarczce zabrali kilka stanowisk w *St Plomp*. i z 300 jeńców. — Tenże list dodaje, iż atak rozpoczął się dnia 14. i że był powszechny.

Mówią także o bitwie która miała być stoczona około *St Bernard*, i że *Francuzi* przedarli się aż do *St Remy*.

Dnia wczorajszego i dzisiejszego wyszły ztąd niektóre wojska wyłane na wzmocnienie *Francuzow* w *Walezyi*.

O granic Włoskich dnia 10. Sierpnia.

Król *Sardyński* mianował G. *Suwarow* najwyższym wojsk *Piemontskich* wodzem, i Xiążciem krwi *Krolew-*

kiej. — Podług wiadomości z *Neapolu* pod dniem 2. *Sierpnia* przeszło 600 insurgentow straconych zostało. Tyle drugie zdaie się, iż temuz famemu losowi podlegać będzie. W *Neapolu* utrzymuje się jeszcze rząd tymczasowy *Krolewski*, niektóre listy donoszą, iż *Król* nie pojechał do *Palermo*, ale w dzień bawi w *Neapolu*, a noc przepędza na okręcie *Admirałskim Angielskim*. Na okręcie *Magdalena* przeszło 80 Republikanow znaczenie mających zostało straconych, pomiędzy niemi znajduje się nieśki *Wirtz* i Doktor *Cirillo*, i jeszcze 8 okrętow napelnionych Republikanami *Angielscy* mają pod firazą swoją. — W *Liworno* liczba stronników *Francuzkich* aresztowanych wynosi przeszło 500. W nocy dnia 28. *Lipca* przytrzymało 34 żydow i nazajutrz pod eskortą do fortecy zaprowadzono.

OBWIESZCZENIA

Urządzenie względem środków bezpieczeństwa o przewożeniu Prochu strzelniczego, zachowywać się powinnych. — Król Jmć Pan Nasz Nasyłak: celem oddalenia niebezpieczeństw przywiązanych do transportowania Prochu strzelniczego na rachunek osob prywatnych: raczył wydać i przepisać w tej mierze następujące urządzenie allekuracyjne.

§ 1. Proch strzelniczy nie może być przewożony prosto przez miasto, lecz za przybyciem transportu do miasta na rachunek czyli prywatny, lub przy wyprawdaniu onego, ma być przewożonym między przedmieściami, albo gdy to być nie może, drogą najkrótszą i najmniej niebezpieczną podległą przez miasto. W przypadku, jeżeliby ten proch miał się tam zostać do dalszego przewiezienia, należy go zaprowadzić do magazynu na to umyślnie wyławnionego, lub wnieśli do niego na inne bezpieczne miejsce za miastem; dopoki dalej przesyłany nie będzie. Tak n. p. co do miasta *Magdeburga* proch takowy między starym a nowym miastem przy fortifikacyi wieżony, do magazynu przy bramie *Ulrichskiej* sytuowanego zaprowadzony, i tamże zachowany być powinien.

§ 2. Dla zabezpieczenia, aby tenże proch strzelniczy przy wykładaniu lub pakowaniu, nie rozsypany był, nie inaczej przesyłany go należy, iak w beczkach dobrze pobitych, i gwoździami drewnianymi należycie umocowanych: a to czy lądem lub wodą transporta takowe przechodzić będą.

§ 3. Zaden furman lub przełożowy okrętowy przy transportie prochu strzelniczego nie może palić tytoniu, ani tym więcej pozwalać tego ludziom pod rozkazami swemi stojącymi. Przestępujący, zakaz takowy, ma być za każdym razem pociągnięty do zapłacenia za karę Talerow 5ciu, lub na 8. dniowe więzienie wlokazanym.

§ 4. Jeżeli proch takowy przesyła się lądem, nie należy go układać w miejscach, z których zwykłe inne towary na przedaż lub składy (*Packhof*) na statki są ładowane: lecz potrzeba w sposób pod § 1. opisany transportować je zaraz na statki wodne, nieprzypierając cale, lub ile może być najmniej, do miasta.

§ 5. Także jeżeli statek do przewożenia prochu strzelniczego użyty, ma na sobie inne jeszcze towary, należy nie tylko proch pakować na wierzch, ale nadto celem zabezpieczenia tarcia, poprzekładać beczki słomą, i oddzielić je drewnianą przegrodą od innych towarow. Gdy zaś ma być tylko kwoity prochu przesyłany, może być zachowana, iak sama przezornaść, iaka dotąd jest we zwyczaju: to jest: iż robią się na to małe przegrodki, gdzie nikt tak łatwo doysć i zbliżyć się nie może.

§ 6. Zaden z okrętow prochom ładowanych nie może zawiązać do ład w bliskości budynkow, a ternik lub cyper, któremu Rząd onego jest powierzony, powinien nie tylko czuwać na nim zawięzić banderę, ale nadto, ilekroć zbliży się do miejsca na stawanie statkom wodnym przeznaczonemu, uwiadomić okręty także na kotwicach stojące przez wyłanę w tym celu przodem flisa, o własności towaru, który statek jego nosi na sobie, i wezwąć je do przagłazenia ognia. Nareszcie za przybyciem okrętu na miejsce przeznaczenia, podobnież dla ostrożności uczyni się zgłoszenie, proch zaś natychmiast wyładować i za miastem zachować należy.

§ 7. Ze zaś na okręcie prochowym ładowanym ognia wznieść, lub zapalać świecy nie należy, samo się przez się rozumie. Rządca okrętu pozwalający na to, ukarany będzie za każdy raz łęczegulny zaplaceniem 10 Talerow, lub 14 dniowym więzieniem.

§ 8. Gdy zaś proch strzelniczy przesyła się lądem, furman brać go ma prosto z magazynu, lub z miejsca innego za miastem, w którym powinien być zachowany, niedotykając bynajmniej miastu transportem onego.

§ 9. Także i w tym przypadku przewożenie prochu nie inaczej dzieć się ma, iak tylko w beczkach drewnianymi gwoździami należycie umocowanych, które oprócz tego dla zabezpieczenia tarcia, poosiadać należy trokliwe słomą. Gdy zaś proch prochu inne towary znajdujący się na furze, należy zawsze proch kłaść na wierzch, i umocować naczynia, w których się znajduje, palkim przykryciem z drzewa.

§ 10. Aby zaś wozy ładowane prochem na pierwszy rzut o a rozoznane być mogły od innych wozow fraktowych, potrzeba ażeby toż przykrycie z drzewa na wierzchu wozu umocowane oznaczone było literą P. Czerwonego koloru w wielkości znacznej i woko wpadającej.

§ 11. Wozy prochom ładowne w całym drogi swojej ciągu nie powinny zajeżdżać do karczem, lub domow gościnnych: lecz na noc zostać się mają za miastem lub wia pod dozorem stróża.

§ 12. W czasie gromotow i nawalnicy; okręty prochom ładowne, powinny zawinąć zaraz do ład, gdzie niemasz gwoździ w bliskości, i zabawić tam do poty, poki powietrze nieuspokoi się. Też fame ostrożność zachować mają furmani na wozach swoich proch mający: to jest nie mają wlepować do miast lub wliow w czasie nawalności powietrza: lecz wozy ich stać powinny najmniej tydzień krokow od miejsc mieszkalnych oddalone.

§ 15. Wprzód niż wozy prochom ładowne przez wieś przejeżdżać będą mogły, należy, aby furmani wyłali przodem kogo z ludzi przy sobie mianych, dla obezwierzenia, czyli czasem nie ma we wsi piekarniow lub kuźni, a w przypadku znalezienia onych; wozy nie wprzody będą mogły przez wieś przechodzić, poki ogień w znalezionym tam piekarni lub kuźni zupełnie wygaszony nie będzie.

Nastatek zleca się wszystkim Kamerom Wojskowo-Ekonomicznym, Dyrektorom Cła i Podatkow konsumpcyjnego, aby nie tylko urządzenie niniejsze do powszechnej podały wiadomości, ale nadto z trokliwością obowiązku ichi urzędowemu odpowiadającą, prześledzały iak najszybciej onego exekucyi. — Dan w Berlinie dnia 6. Czerwca 1799. roku.

Na wyraźny J. K. Mości Nasyłakowszy rozkaz.
podpisano: de Heinitz. — de Werder. — de Goltz.